בית שמאי אומרים מלמעלה ובית הלל אומרים מלמטה אמר ר' יהודה לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהן [א]אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ר' יהודה בשיטת רבי יוסי אמרה דאמר מחיצה תלויה מתרת ולא היא לא ר' יהודה סבר לה כר' יוסי ולא ר' יוסי סבר לה כר' יהודה לא ר' יהודה סבר לה כר' יוסי עד כאן לא קאמר ר' יהודה התם אלא בעירובי חצירות דרבנן אבל הכא סוכה דאורייתא לא ולא רבי יוסי סבר לה כר' יהודה עד כאן לא קאמר ר' יוסי הכא אלא בסוכה דמצות עשה אבל שבת דאיסור סקילה לא ואם תאמר מעשה שנעשה בציפורי על פי מי נעשה לא על פי רבי יוסי אלא על פי רבי ישמעאל ברבי יוסי ומאי מעשה [ב]דכי אתא רב דימי אמר פעם אחת שכחו ולא הביאו ס"ת מערב שבת למחר פירסו סדינין על גבי העמודים והביאו ספר תורה וקראו בו פירסו סלקא דעתך מהיכן הביאום בשבת אלא מצאו סדינין פרוסין על גבי העמודים והביאו ספר תורה וקראו בו אמר רב חסדא אמר אבימי [א]מחצלת ארבעה ומשהו מתרת בסוכה משום דופן היכי עביד תלי ליה באמצע פחות משלשה למטה ופחות משלשה למעלה וכל פחות משלשה כלבוד דמי פשיטא [ג]מהו דתימא חד לבוד אמרינן תרי לבוד לא אמרינן קמ"ל מיתיבי מחצלת שבעה ומשהו מתרת בסוכה משום דופן כי תניא ההיא [ב]בסוכה גדולה ומאי קא משמע לן דמשלשלין דפנות מלמעלה למטה כרבי יוסי אמר רבי אמי פס ארבעה ומשהו מתיר בסוכה משום דופן ומוקים ליה בפחות משלשה טפחים סמוך לדופן וכל פחות משלשה סמוך לדופן כלבוד דמי מאי קמ"ל הא קמ"ל שיעור משך סוכה קטנה שבעה:

מתני'

בית שמאי אומרים מלמעלה. דיו אם עשאה מלמעלה מתוך אוגנו: **מן הכותל שביניהן.** אותה הנעשית לחוץ בין החצרות ותלויה על פי הבור ואע"פ שלא נעשית בשביל המים דקא סבר מחיצה תלויה מתרת בחצרות אפילו כל טלטול: **בשיטת רבי יוסי.** דמתניתין: **לא רבי יהודה סבר לה כרבי יוסי.** שתהא מחיצה תלויה מתרת בסוכה ולא רבי יוסי סבר לה כרבי יהודה בבור שתהא מתרת בשבת: **דרבנן.** הא דאסרינן להביא מימי חצר זו לזו בלא עירוב מדרבנן הוא דמדאורייתא לא מיתסר אלא מרשות היחיד לרשות הרבים: **אבל שבת דאיסור סקילה הוא.** במלאכות דאורייתא מחמירין אפילו במידי דרבנן דאית בה: **ואם תאמר.** כיון דרבי יוסי לא סבר לה כרבי יהודה בשבת: **מעשה שנעשה בציפורי.** שהתירו בשבת על ידי מחיצה תלויה כדאמר רב דימי לקמיה: **על פי מי נעשה.** והלא רבי יוסי ראש של ישיבת ציפורי הוה כדאמרינן בסנהדרין (דף לב:) צדק צדק תרדוף הלך אחר בית דין יפה אחר רבי יוסי לציפורי: **לא על פי רבי יוסי נעשה.** שכבר נפטר: **אלא על פי רבי ישמעאל בנו.** ומאי מעשה דכי אתא רב דימי אמר פעם אחת שכחו בציפורי ולא הביאו ספר תורה בערב שבת ד)[שהיה דרכן להצניע ספר תורה בבתים מפני הנכרים ואותו הבית שהניחו [לתוכו] היה בבית אחד שבחצר בית הכנסת ובתים הרבה היו פתוחין לחצר ולא עירבו או שהיו חצרות הרבה פתוחות לאותו מבוי ובית הכנסת פתוח לו והיה ספר התורה בחצר שכנגד בית הכנסת ולא נשתתפו במבוי ואסור להוציא מן החצרות למבוי ופרסו סדינין על גבי עמודים שהיו לרוחב המבוי וחלקו את המבוי ולא היו פתוחים מן המחיצה ולפנים אלא בית הכנסת וחצר שכנגדו והביאו ספר התורה שהרי שאר החצרות נסתלקו ואין איסור כאן: **מהיכן הביאום.** והלא היה אסור להכניס ולהוציא. והלא הכל מודים כו' לא גרסינן דמחיצה בלא גג לאו אהל הוא ומחיצה כזו מותר לעשות כדאמרינן בפרק כל גגות (עירובין דף לד.) אמר להם שמואל נגידו לי גלימא: **סדינין פרוסין.** והיו גבוהין מן הארץ דהוה ליה מחיצה תלויה: **מחצלת שרחבה ארבעה ומשהו.** וארכה כאורך הדופן: **מתרת בסוכה.** אם תולה אותה באויר בפחות משלשה סמוך לסכך ופחות משלשה לקרקע וכגון שאין הסוכה גבוהה אלא עשרה מצומצמין: **מחצלת שבעה ומשהו.** אלמא חד לבוד אמרינן ותו לא: **בסוכה גדולה.** הגבוהה הרבה שאין יכול לומר בה שני לבודין הלכך בעי מחצלת שבעה ומשהו ומעמידה בפחות משלשה סמוך לסכך דהויא לה מחיצה עשרה ותו לא איכפת לן אם תלויה היא וקמ"ל דמשלשלין מלמעלה למטה כר' יוסי: **פס ד' ומשהו מתיר בסוכה.** אם גבוה י' ורחבה ד' ומשהו: **ומוקי לה בפחות מג' סמוך לדופן.** השני במקצוע וכי אמרינן לבוד איכא דופן שבעה וזה משך סוכה קטנה כדי ראשו ורובו:

מתני'

בית שמאי אומרים מלמעלה ובית הלל אומרים מלמטה. בכל הספרים גרסינן איפכא בפ' כיצד משתתפין (עירובין דף פו.):

פירסו סלקא דעתך מהיכן הביאום. והלא היה אסור להכניס ולהוציא והא הכל מודים לא גרסינן דמחיצה בלא גג לאו אהל הוא ומחיצה כזו מותר לעשות בשבת כדאמרינן בפרק כל גגות (שם דף לד.) אמר להו שמואל נגידו לי גלימא כך פי' בקונטרס וכמו כן בפרק כל הכלים (שבת דף קכה:) גבי פקק החלון דהאי חלון למעלה בגג אבל מן הצד לא שייך איסור אהל והביא ראיה כמו כן מההיא דכל הגגות דאמר להו שמואל נגידו לי גלימא ואהדרינהו רב לאפיה ופריך לשמואל למה לי למעבד הכי הא אמר זה מטלטל עד עיקר המחיצה ומשני שמואל דעבד לצניעותא בעלמא משמע דאם היה שמואל אוסר כרב ניחא ליה במאי דעבד שמואל הכי ולא הוה קשיא ליה מידי היכי שרי למיעבד הכי אלמא לא חשיב אהל בדפנות מן הצד דהא לא קפיד רב על עשיית המחיצה אלא משום דקסבר אסור לטלטל הסדין לתוכה וקשיא לפירוש הקונטרס מאי הקשה היאך הביאו הסדינים דלמא דרך מלבוש הביאום ועוד קשה דלשון חלון שייך בכותל ובגג ארובה כדתנן (ביצה דף לה:) משילין פירות דרך ארובה וכמו ארובות שבדלת דפרק בתרא דיומא (דף עו.) היינו בארובות שבגג כמו ארובות השמים (בראשית ז) ועוד מוכח פרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מד. ושם) דשייך מן הצד עשיית אהל גבי עשיית דופן פריך והא אתמר עלה הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה ביו"ט ובפרק כיצד משתתפין (שם דף פו:) גרים בקונטרס כמו שכתוב בספרים פירסו לכתחלה מי שרי והאמר מר הכל מודים שאין עושין אהל עראי לכתחלה בשבת ונראה לר"ת דמן הצד נמי שייך עשיית אהל וכל היכא דאמרינן דמחיצה זו מועלת להתיר חשיב עשיית אהל בתחלה כי הך דפרסו סדינין והוי כדופן שלישי של סוכה דחשבינן אהל בפרק מי שהוציאוהו (שם מד.) אבל דופן רביעי אינה אלא תוספת אהל דבלאו הכי משתריא ורב שהקפיד בפרק כל גגות (שם דף לד.) אעשיית מחיצה הקפיד דלדידיה כיון דאסור לטלטל לא היה לפרוש שם סדין בשבת משום עשיית אהל והא דפריך שמואל למה לי למיעבד הכי הא אמר זה מטלטל עד עיקר המחיצה כל שכן דאם היה אסור לטלטל דטפי הוי קשיא לן היכי שרי למיעבד הכי אלא האמת מקשה ומאן דשרי תוספת אהל אפילו באהל שלמעלה מן הגג נמי שרי כדמוכח פרק המוצא תפילין (שם דף קב. ושם) גבי הנהו דיכרי דהוו בי רב הונא ביממא בעו טולא בליליא בעו אוירא ולקמן פ' הישן (דף כו:) גבי עובדא דרבי אליעזר ששבת בסוכתו של [ה](רבי יהודה) ברבי אילעאי בקיסרי: **מהו** דתימא חד לבוד אמרינן תרי לבוד לא אמרינן. ותימה דהא נמי מלתא דפשיטא היא דמכשירין לעיל (דף ז.) קנה קנה פחות משלשה לדופן סוכה כדופן שבת ושמא סלקא דעתך לחלק בין שתי לערב ואין להקשות דתיסגי בשני חבלים שעוביין יתר מטפח ואמרינן לבוד כדאשכחן פרק קמא דעירובין (דף טו:) דמקיפין בשלשה חבלים והכא בשנים סגי הא אמרינן התם דלא התירו אלא בשיירא:

כי תניא ההיא בסוכה גדולה. בגבוה הרבה שאין יכול לומר שני לבודין הלכך בעי מחצלת שבעה ומשהו ומעמידה בפחות משלשה סמוך לקרקע כך פירש בקונטרס אבל בכל הספרים גרסינן מאי קמ"ל דמשלשל דפנות מלמעלה למטה כר' יוסי לפיכך צריך לפרש דמעמידה למעלה בפחות משלשה סמוך לסכך ואפילו גבוה הרבה מן הארץ כשרה כרבי יוסי דמתניתין דאמר מחיצה תלויה מתרת: **פס** ארבעה. בהאי דמעומד שייך לשון פס ולעיל דרחבה לגובה הדופן שייך לשון מחצלת: **בפחות** משלשה סמוך לדופן. מלות סוכה בשתי דפנות דשיטה דכולהו אמוראי דלעיל בפירקין (דף ו:) כרבנן דאמרי שתים כהלכתן היינו כמין גאם ואם האחת מן הדפנות שלימות ונתונה מזרחית מוקי לה להאי פס ארבעה ומשהו לצד דרום או לצד צפון בפחות משלשה לדופן מזרחית ונחשב כסתום ויש כאן שתי דפנות שלימות ותימה למה לי פס ארבעה יעשה פס שני טפחים ויעמידנו סמוך לדופן וירחיק שלשה טפחים פחות משהו ויעמיד פס אחד של שני טפחים ומשהו

עין משפט נר מצוה

קג א ב מיי' פ"ד מהל' סוכה הלכה ד סמג עשין מג טוש"ע א"ח סימן תרל סעיף ט:

* * *

רבינו חננאל

אמר ר' יהודה לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהם. פירוש תנא קמא דמתני' סבר המשלשל דפנות מלמעלה למטה, משלשם מן הסכך עד קרקעיתה של סוכה, אם מגיע הדופן המשולשל קרוב לקרקעית הסוכה פחות מג' טפחים, אמרינן (ד')כל פחות מג' כלבוד דמי וכאלו בקרקעית הסוכה הגיע, לפיכך הוא דופן כשר. אבל אם למעלה מג' טפחים פסולה, שאינו דופן כשר. אבל אם הדופן עולה מקרקעית הסוכה ולמעלה, אם יש בזה הדופן י' טפחים אפילו נשאר בין הדופן ובין הסכך יותר מי' טפחים אחריו אויר, דופן כשר הוא והסוכה כשרה. ר' יוסי אומר גם הדופן היורד מן הסכך אם יש בו י' טפחים, אפילו נשאר בין קרקעית הסוכה ובין הדופן יותר מי' טפחים כשר. דין דופן העולה ממטה למעלה ודין הדופן היורד שוין, ורואין הדופן היורד התלוי כאלו יורד וסותם. וקאמר ר' יהודה בענין בור שבין שתי חצירות והבור חפור בעוביו של כותל וכותל המחיצה שבין שתי החצירות יורד וסותם על פי הבור, ונשאר מקצת פי הבור פתוח בחצר זה ומקצת בור מצד האחר בחצר האחרת, שבהן ממלאין מים מן הבור, ואמר ר' יהודה רואין זה הכותל שעל פי הבור יורד וסותם עד התהום ומחלק המים. נמצאת משנת ר' יהודה ששנה כי הכותל שהוא תלוי בחללו של בור המחלק בין שתי חצירות, יורד וסותם ומתיר הבור זה לזה [וזה לזה], על דעת ר' יוסי דמתני' ששנה כי הדופן [היורד] מן הסכך ותלוי, אם יש בו י' טפחים, אע"פ שבין הדופן ובין קרקעית הסוכה אויר הרבה, הדופן התלוי מתיר הסוכה. ואמרינן דר' [יוסי] דמתיר מחיצה תלויה בסוכה, בשבת חולק על ר' יהודה ואוסר, וכן ר' יהודה חולק ואוסר בסוכה, ופשוטה היא. והמעשה שנעשה בציפרי בעת ששכחו להביא ספר תורה מערב שבת, ומצאו סדינין וסמכו עליהן משום מחיצה והביאו [ספר] תורה בשבת, על פי ר' ישמעאל בר' יוסי נעשה, ולא על פי ר' יוסי. אמר אבימי מחצלת ד' טפחים ומשהו, מעמידה באמצע בפחות מג' סמוך (לדופן) [לסכך] ופחות מג' סמוך לקרקעית הסוכה, ועולה לו משום דופן, דקיימא לן כל פחות מג' כלבוד דמי, ואמרינן תרי לבוד, [לבוד] בסכך ולבוד בקרקעית הסוכה. ומסקנא דשמעתא כר' יוסי, דהא אותבינן מחצלת ז' ומשהו מתרת בסוכה משום דופן, ואוקימנא בסוכה גדולה, ומשלשלין דפנות מלמעלה למטה. ולא עוד שרבי יוסי נמוקו עמו.

מסורת הש"ס

א) עירובין פו., ב) [הכל שם ע"ש], ג) [עירובין טו.], ד) רש"ל, ה) [צ"ל יוחנן].

* * *

מוסף רש"י

מן הכותל שביניהם. שמפסקת בין החצרות ומפסקת על פני הבור ואע"פ שאינה נכנסת לתוך אוגנו (עירובין פו.). **דאמר מחיצה תלויה מתרת.** אף ביבשה, הלכך במים נמי אין צריך שתהא המחיצה עשויה בשביל המים ובתוך אוגני הבור (שם פו:). **אבל שבת דאיסור סקילה.** אע"ג דבשבותים דרבנן ליכא סקילה, כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון (שם). **ואם תאמר.** הואיל ור' יוסי לגבי שבת לית ליה מחיצה תלויה (שם). **מעשה שנעשה בציפורי.** על ידי מחיצה תלויה כדאמר לקמן, על פי מי נעשה. והלא ר' יוסי ראש של ציפורי הוה ועל פיו היו עושין כולן כדאמר בסנהדרין (לב:) אחר ר' יוסי לציפורי (עירובין שם). **שכחו ולא הביאו ס"ת.** לבית הכנסת ובחצר אחרת (צ"ל ובחצר) אחת שאינם מעורבת. מהרש"א) הוה והיו מביאין אותו דרך חצר שאינה מעורבת ופרסו סדינין על גבי עמודין להיות מחיצה מפסקת אצל מחיצות החצר מבית שהיה ספר תורה מונח בו ועד בית הכנסת, וכעין מבוי קטן כדי הילוך בין סדינים למחיצות החצר ולא היו בני החצר אוסרים שם, שלא היה פתח פתוח לו אלא אותו פתח לבדו והנך סדינים מחיצה תלויה הואי (שם).